TR Dizin

ÜAK Doçentlik başvurularında yer alan "Ulusal Hakemli Dergi" tanımında yer alan ULAKBİM TR Dizin dergi listesidir.

Yedı

Yayın | Dergi | Yazar

1 sonuç

Filtrelerde Ara..

Yıl (14)

2022 *(1)*
2021 *(1)*
2020 *(1)*
2019 *(1)*
2018 *(1)*
2017 *(1)*
2016 *(1)*
2015 *(1)*
2014 *(1)*
2013 *(1)*

Yayın Dili (2)

İngilizce *(1)*

1. **YEDİ**: SANAT, TASARIM VE BİLİM DERGİSİ

ISSN / E-ISSN: 1307-9840 /

Editör: Işınsu Web Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/yedi

2022 2021 2020 2019 *Tüm Yıllar*

yedi

SAYI 30 | YAZ 2023
ISSUE | SUMMER

SANAT, TASARIM VE BİLİM DERGİSİ JOURNAL OF ART, DESIGN & SCIENCE

yedi

SANAT, TASARIM VE BİLİM DERGİSİ
JOURNAL OF ART, DESIGN & SCIENCE

YAZ SUMMER **2023** • **SAYI** ISSUE **30**

ISSN 1307-9840 | e-ISSN 2687-5357

TÜBİTAK - ULAKBİM
Dergipark Açık Dergi Sistemleri
JournalPark Open Journal Systems

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınıdır
Publication of Dokuz Eylul University Faculty of Fine Arts

YEDİ: SANAT, TASARIM ve BİLİM DERGİSİ
YEDI: JOURNAL OF ART, DESIGN & SCIENCE

ISSN 1307-9840
E-ISSN 2687-5357
YAYIN NO: 09.1200.0000.000/BY.023.061.1176

YAZ 2023 • Sayı 30
SUMMER 2023 • ISSUE 30

İMTİYAZ SAHİBİ OWNER
DEÜ Güzel Sanatlar Fakültesi Adına On Behalf of DEU Faculty of Fine Arts
Hacı Yakup Öztuna (Dekan)

SORUMLU MÜDÜR MANAGING EDITOR
Leyla Öğüt

TASARIM VE BASKI SORUMLUSU DESIGN & PRINTING
Cansu Karaman Cengiz

GRAFİK TASARIM GRAPHIC DESIGN
Sevda Kaçtı

KAPAK GÖRSELİ COVER IMAGE
Neda İsmail Atar

YÖNETİM MERKEZİ MANAGEMENT CENTRE
Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi
Dokuz Eylül Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi
Tınaztepe Yerleşkesi, 35395 Buca/İzmir
Telefon: +90(232) 3016708-09
Faks: +90(232) 3016721

BASIM YERİ PLACE OF PUBLICATION
Dokuz Eylül Üniversitesi Matbaası
Dokuz Eylül Üniversitesi
Tınaztepe Yerleşkesi, 35395 Buca/İzmir
Telefon: +90(232) 3019300
Faks: +90(232) 3019313

BASIM TARİHİ DATE OF PUBLICATION
31 Temmuz 2023 | 31th July 2023

ONLINE YAYINLANMA TARİHİ DATE OF PUBLICATION
31 Temmuz 2023 | 31th July 2023

YAYIN TÜRÜ TYPE OF PUBLICATION
6 aylık, yerel, süreli Bianually, national, periodical

BASKI ADEDİ PRINT RUN
50

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

İÇİNDEKİLER CONTENTS

Leyla Öğüt V **Editörden** Editorial

Serap Ünal 1 **Disiplinlerarası Bir Sanat Öncüsü Sosyal Çömlekçi Theaster Gates / *Sanatçı İncelemesi***
An Interdisciplinary Art Pioneer Social Potter Theaster Gates / *Artist Review*

Bayram Demiral 21 **Kilimin Ekfrasis ve Göstergelerarasılık Bağlamında Kullanımı: Ayla Çınaroğlu'nun Sihirli Kilim'i / *Araştırma Makalesi***
The Use of Rugs in the Context of Ekphrasis and Intersemiotics: Ayla Çinaroğlu's Sihirli Kilim / *Research Article*

Michael Abiodun Oyinloye
Adebayo Abiodun Adeloye
Peter Oluwagbenga Odewole
Benjamin Eni-itan F Afolabi 33 **Animal Representations in Nigerian Art: A Review of Roles, Significance, and Aesthetics / *Review Article***
Nijerya Sanatında Hayvan Temsilleri: Roller, Önem ve Estetik Üzerine Bir İnceleme / *İnceleme Makalesi*

Özlem Demircan 43 **21.Yüzyılda Karşı Sanat Anlayışı Olarak Glitch / *İnceleme Makalesi***
Glitch as Anti-Art in the 21st Century / *Review Article*

Halil Yoleri
Şenay Öztürk 57 **Seramik Tekniklerinin Kökeni / *Araştırma Makalesi***
Origins of Ceramic Techniques / *Research Article*

Serhat Durmaz 71 **Kemeraltı Câmilerinin Akustik Özellikleri / *Araştırma Makalesi***
Acoustic Characteristics of Kemeralti Mosques / *Research Article*

Hatice Doğan 83 **Maria Lassnig'in Eserlerinin Julia Kristeva'nın "Khôra" Anlayışı Bağlamında Değerlendirilmesi / *Derleme Makalesi***
Consideration of Maria Lassnig's Works in the Context of Julia Kristeva'sConception of "Khôra" / *Review Article*

Bahar Şener
Owain Pedgley 95 **Ürün ve UX/UI Tasarımında Öğrenci Yetkinliğinin Geliştirilmesi / *Araştırma Makalesi***
Developing Student Competency in Product and UX/UI Design / *Research Article*

Ayça UĞUR
M. Ayşe Balyemez 109 **Seramik Malzemenin Dili ve Kimliğin Taşıyıcısı Olarak Parmak İzi Dokusu / *Araştırma Makalesi***
Fingerprint Texture as the Bearer of Identity and Language on Ceramic Material / *Research Article*

Çağdaş Ülgen 123 **Blackface Makeup and Mickey Mouse Character in the Context of Racism and Discrimination / *Araştırma Makalesi***
Irkçılık ve Ayrımcılık Bağlamında Blackface Makyajı ve Mickey Fare Karakteri / *Research Article*

Melda Genç 133 **Biyomimikri Bilimi Etkisinde Başkalaşan Doğa: Seramik Heykeller / *Araştırma Makalesi***
Nature's Metamorphosis Through Biomimicry Science: Ceramic Sculptures / *Research Article*

Aynur Gürlemez Arı 147 **Tülay Tura Börtecene'nin Sanatı ve Modern Türk Resmindeki Yeri / *İnceleme Makalesi***
Tülay Tura Börtecene's Art and Her Place in Modern Turkish Painting / *Review Article*

Gizem Mendi
Gülcan Batur 159 **Geleneksel Keçe ve Batik Teknikleri ile Deneysel Yüzey Oluşumları / *Araştırma Makalesi***
Experimental Surface Formations with Traditional Felt and Batik Techniques / *Research Article*

EDİTÖRDEN

Değerli okuyucular,

Güzel sanatlar alanında araştırma ve derleme makalelerin yer aldığı 30. Sayımızla sizlerle tekrar buluşmanın heyecanını yaşıyoruz. Bu sayımız da ilginç konularla akademik alana katkı sağlamayı sürdürüyor.

Bu çalışmaların içeriklerine baktığımızda:
İlginç kişiliği ve duruşuyla kendini sosyal çömlekçi olarak tanımlayan Theaster Gates seramik heykeller alanına yeni kavramlar katmaktadır.

Kilimin Ekfrasis ve göstergelerarasılık bağlamında kullanımına yönelik yapılmış olan makale alanına farklı bir bakış açısını sunuyor.

Gittikçe artan bir oranda uluslararası yazarların katkılarını da almaya devam eden dergimiz Nijerya sanatında hayvan üslubunun yeri ve önemi konusunda İngilizce bir makale ile bu alanda çalışma yapan akademisyenlere yeni bir kaynak oluşturmaktadır.

Gelenekselden çağdaş yaklaşımlara doğru uzandığımızda; 21.yüzyıl sanatında bir karşı sanat anlayışı olarak glitch sanatının 20. yüzyıl Avangard sanatıyla teknik, estetik ve ideolojik bağlamda benzerliklerinin altının çizildiğini görmekteyiz.

Prof. Greenhalgh'ın "Seramik, Sanat ve Uygarlık" adlı eserini temel alan çalışmada ise seramik kapların sadece içerisine bir şey doldurulan bir eşya olmadığı aynı zamanda dekoratif, ritüelistik ve sembolik oldukları vurgulanmaktadır.

Güncel seramik çalışmalarda ortaya çıkan parmak izi dokusunun taşıdığı anlam, kavram ve işlevi irdeleyen makale ise bu bakış açılarını destekler niteliktedir. Ayrıca biyomimetik yaklaşımla seramik uygulamalar alana yeni yorum getirmektedir.

Türk resmi içerisinde soyut dışavurumculuğun öncü isimleri arasında yer alan, Tülay Tura Börtecene'nin sanatı ve alana yaptığı katkıları anlatan çalışma gelecek kuşaklara yol gösterecek niteliktedir.

Kemeraltı sit alanında yer alan beş tarihi caminin akustik özelliklerinin gerçek zamanlı ses ölçümleri ve bunların noktasal dürtü yanıtları tekniği ile tespit edilmesi ise tarihe teknolojik bir bakışın izlerini taşımaktadır.

Beden Farkındalığına Maria Lassnig'in gözüyle ve resimleri aracılığıyla bakmak Lacan'ın kavramlarıyla sembolik düzenin dışındaki gerçekliği deneyimlemeye kapı aralamaktadır.
Eğitim bağlamında ürünün yeniden tasarlanması için sistematik bir yaklaşımın geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla sunulan çalışma ise alana örnek oluşturacak niteliktedir.

Canlandırma sanatı ve diğer sanat türleri ile sosyal bilimlerin ilgili dallarına katkı sağlamayı amaçlayan makale, ırkçı klişeler arasında yer alan blackface makyajını irdeleyerek ABD kolektif bilinçdışının anlaşılmasına katkı sunmaktadır.

Tekstil tasarımı alanında keçe ve rezerve boyama tekniklerinin birlikte kullanıldığı deneysel çalışmalar bir koleksiyon şeklinde okuyucularla buluşmaktadır.

Temmuz sıcağında zengin içeriği ile yazarlar ve okuyuculara tatlı bir esinti sunan dergimizin yeni akademik yıla hazırlanmada bir ilham kaynağı olması umuduyla...

EDITORIAL

Dear readers,

We are excited to meet you again with our 30th issue, which includes research and compilation articles in the field of fine arts. This issue continues to contribute to the academic field with interesting topics. When examine the contents of these studies:

Theaster Gates, who defines himself as a social potter with his interesting personality and stance, adds new concepts to the field of ceramic sculptures.

The article on the use of kilim in the context of ekphrasis and intersemiotics offers a different perspective to the field.
Our journal, which continues to receive contributions from international writers at an increasing rate, creates a new resource for academics working in this field with an article in English on the place and importance of animal style in Nigerian art.

When we cross from traditional to contemporary approaches;
As a anti-art understanding in 21st century art, we see that the similarities between glitch art and 20th century Avant-garde art in technical, aesthetic and ideological terms are underlined.

In the study, which is based on Prof. Greenhalgh's work titled "Ceramics, Art and Civilization", it is emphasized that ceramic vessels are not only an item in which something is filled, but also decorative, ritualistic, and symbolic.

The article, which examines the meaning, concept and function of the fingerprint texture that emerges in current ceramic studies, supports these perspectives. In addition, ceramic applications with a biomimetic approach bring a new interpretation to the field.
The study, which describes the art and contributions of Tülay Tura Börtecene, who is among the pioneers of abstract expressionism in Turkish painting, will guide future generations.

The detection of the acoustic properties of the five historical mosques in the Kemeraltı protected area with real-time sound measurements and point impulse response technique bears the traces of a technological perspective on history.

Looking at Body Awareness through the eyes of Maria Lassnig and through her paintings opens the door to experiencing the reality outside the symbolic order with Lacan's concepts.

The study presented with the aim of developing and disseminating a systematic approach for redesigning the product in the context of education is an example for the field.

The article, which aims to contribute to the art of animation and other types of art and related branches of social sciences, contributes to the understanding of the US collective unconscious by examining the blackface make-up, which is among the racist stereotypes.

Experimental works in the field of textile design, in which felt and reserve dyeing techniques are used together, meet the readers in the form of a collection.

With the hope that our journal, which offers a breath of fresh air to writers and readers with its rich content in the heat of July, will be a source of inspiration in preparing for the new academic year...

Leyla Öğüt
Baş-Editör / *Editor-in Chief*

yedi
SANAT, TASARIM VE BİLİM DERGİSİ
JOURNAL OF ART, DESIGN & SCIENCE

Sanatçı İncelemesi
Artist Review

YAZ 2023/SAYI 30
SUMMER 2023/ISSUE 30

DEÜ GSF

Ünal, S. (2023). Disiplinlerarası bir sanat öncüsü sosyal çömlekçi Theaster Gates. *yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 30, 1-19. doi: 10.17484/yedi.1106721

Disiplinlerarası Bir Sanat Öncüsü Sosyal Çömlekçi Theaster Gates

An Interdisciplinary Art Pioneer Social Potter Theaster Gates

Serap Ünal, *Seramik ve Cam Bölümü, Süleyman Demirel Üniversitesi,* ORCID: 0000-0003-2407-1789

Özet

Sanat ve zanaat tartışmalarından belki de en çok etkilenen pişmiş toprak eserler son dönemde modern ve çağdaş sanat alanına dâhil edilmiştir. Sanat kavramsallığının seramik sanatına dair değişim ve gelişiminde, seramik sanatçılarının dışındaki çağdaş sanatçıların da modern seramik sanatına önemli katkıları olmuştur. Seramik sanatının çağdaş sanatta yer bulmasıyla birlikte yapılan formlar, estetik içerikli tasarım anlayışının ötesinde enstalasyonların, performans sanatının da önemli bir üyesi olmuştur. Primitif ve kültürel çıkışlı çömlekçiliğin modern sanata evirilmesinde rolü olan birçok sanatçı ile bu olguya sanat ve toplumsal sorumluluk içeriğinde, günümüz sanat anlayışında farklı bir bakış açısı getiren yeni nesil sanatçılardan Theaster Gates, uluslararası bir üne sahip, farkındalık yaratan önemli bir sanatçı figürünü temsil etmektedir. Aynı zamanda Şikago Üniversitesinde Görsel Sanatlar Bölümünde sanat profesörü olan Gates, çıkış noktasına çömlekçiliği alarak sanatını ve sanatsal anlayışını, kendi ilginç yaşam öyküsünü de kattığı toplumsal sorumluluk, akademi ve sanatla tümleşik olarak ifade etmiştir. 14. İstanbul Bienali'nde de (2015) performans sergileyen Theaster Gates, topluma somut katkılar sağlayan iç ve dış enstalasyon alanları yaratıp, performans sanatını tüm dünyaya ilgiyle izleten bir sanatçı olarak ülkemizde yeterince tanınmamaktadır. Bu çalışma, onun ilişkisel sanata vurgu yapan ilginç öyküsel kişiliğinin, çömlekçilik bazında seramik çıkışlı sanat anlayışının öne çıkan etkinlikleriyle birlikte genel olarak tanıtılması amacıyla yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Theaster Gates, ilişkisel sanat, seramik, sömlekçilik, performans sanatı.

Akademik Disiplin(ler.)/alan(lar): Disiplinlerarası sanat, plastik sanatlar, seramik.

Abstract

Terracotta works, which are perhaps the most affected by the art and craft discussions, have recently been included in the field of modern and contemporary art. Contemporary artists other than ceramic artists also contributed to the modern ceramic art in the change and development of artistic conceptualism regarding ceramic art. This acceptance of contemporary art was so enthusiastic that ceramic forms became an important member of installations and performance art beyond the aesthetic design approach. Theaster Gates, one of the new generation artists who brought a different perspective to this phenomenon in today's understanding of art in the context of art and social responsibility, together with many artists who played a role in the evolution of primitive and culturally based pottery into modern art, represents an important artist figure with an international reputation and raises awareness. Gates, who is also an art professor in the Department of Visual Arts at the University of Chicago, takes pottery as his starting point and expresses his art and artistic understanding as integrated with social responsibility, academia and art, to which he adds his own interesting life story. Theaster Gates, who also performed at the 14th Istanbul Biennial (2015), is not well-known in our country as an artist who creates interior and exterior installation spaces that make concrete contributions to the society and makes the world watch performance art with interest. This study was carried out in order to introduce his interesting narrative personality emphasizing relational art, together with the prominent activities of his understanding of art based on pottery and ceramics.

Keywords: Theaster Gates, relational art, ceramics, pottery, performance art.

Academical Disciplines/fields: Interdisciplinary art, plastic arts, ceramics.

- **Sorumlu Yazar:** Serap Ünal, Seramik ve Cam Bölümü, Güzel Sanatlar Fakültesi, Süleyman Demirel Üniversitesi.
- **Adres:** Süleyman Demirel Üniversitesi, Seramik Araştırma ve Uygulama Merkezi, Batı Yerleşkesi, Isparta.
- **e-posta:** serapunal@sdu.edu.tr
- **Çevrimiçi yayın tarihi:** 15.03.2023 **Geliş tarihi:** 20.04.2022 **/ Kabul tarihi:**16.12.2022
- **doi:** 10.17484/yedi.1106721

1. Giriş

Her türlü insan becerisini ayrımsız olarak, güzel ve faydalı bir amaca erişim çabası olarak gören sanat anlayışı, 18. yüzyılda keskin bir bölünmeyle sanat ve zanaat olarak ikiye ayrılmıştır. Bu bölünmenin neden olduğu modern sanat anlayışı, yeni bir kavramsallıkla sanatın daha çok sorgulanmasına yol açarak farklı akımların oluşmasına neden olmuştur. Bu farklılığa neden olan düşünsellikler resim, heykel, mimari hatta edebiyat gibi disiplinlerde farklı yapılar meydana getirmiştir. Sanatın Avrupa'dan tüm dünyaya yayılan bu açılımı Amerika'da da etkisini göstermiştir.

Neolitik Dönemden günümüze primitif özelliklerini bozmadan gelebilen çömlekçilik kuşkusuz her şeyden önce çok değerli bir kültür mirası olmakla birlikte, 1800'lere kadar, hatta devamında da kırsal bir üretim tarzı olarak, belki de salt işlevselliğinden olsa gerek sanattan çok uzakta bir üretim tarzı olarak görülüyordu. O bakış açısında çömlekçilik, kentsel düzende kenarda kalmış kırık dökük atölyelerin ya da kırsal yaşamın bir uğraşıydı. Amerika'da yerlilerin uğraştığı, köle sahiplerinin de kölelerine yaptırdığı bir üretim olmuştur. Endüstri Devrimiyle gelişen üretim teknolojisi de çömlekçiliği iyice değersizleştirmiştir. Bu değersizleştirme ya da sıradanlaştırma süreci, çömlek atölyelerinin birer birer kapanmasına neden olmuştur.

Pişmiş toprak üretiminin yani çömlekçiliğin talihsiz sürecini sona erdirecek başarılı çalışmalar da bir yandan devam etmiştir. Zira 1740'lı yıllarda İngiltere'de (Stafforshire) on dört yaşında çömlek atölyesinde çırak olarak zanaatına başlayan Josiah Wedgwood, çömlekçiliğin zanaattan sanata evrilmesini sağlayan öncülerden olmuştur. Etrüsk ve Portland vazolarının soğuk mat mavi ve yeşil renkte yüzeylerine uyguladığı neoklasik barölyeflerle kısa sürede ün kazanmıştır ve güzel sanatlar müzelerinde yerini almıştır.

Zanaat olarak ifade edilen tüm el sanatları üretiminin, modern sanatlar dönemiyle birlikte değersizleştiği bu süreçte zanaat olarak çömlekçilik yani seramik ekseninde bakıldığında Wedgwood örneğinde olduğu gibi zanaatla birlikte sanata yönelik *Arts and Crafts* gibi hamle yapan hareketlenmeler doğrultusunda, 1919'da *Bauhaus Okulu,* sanat-zanaat açılımıyla çömlekçiliğe de yeni bir yüz kazandırmıştır. Walter Gropius'un sanat ve zanaat ayrımını aşan manifestosuyla kurulan okul, mimariyle birlikte tüm zanaatlarda olduğu gibi Dornburg seramik atölyesiyle de seramiğe farklı bir tasarım ve estetik anlayışı getirmiştir.

1950'li yılların sonunda Peter Voulkos gibi seramikçiler, yüzeylerde dışavurumcu üsluplar kullanmaya ve çanak çömleklerin üzerine tuhaf çıkıntılar eklemeye ya da bunları kap olarak kullanılmayacak şekilde işlevsiz formlara dönüştürmeye başlamışlardır. Çok geçmeden Voulkos ve takipçileri, *çömlekçi* yahut 'zanaatçı' olarak değil seramik heykelcisi ya da sanatçısı olarak anılmışlardır (Shinner, 2004, s. 410). Voulkos'un ünlü 'sallanan çömlek' yapıtı Washington D.C. Ulusal Amerikan Sanat Müzesi'nde sergilenmektedir. Bu ve benzeri örnekler seramiğin artık sıradan salt işlevsel objeler olma özelliğinin dışında modern sanatlar alanında da yer aldığını göstermektedir. Dolayısıyla çanak çömlek kavramı, en primitif hali olan birinci tür çömlekçilikten itibaren günümüz çağdaş seramik endüstrisine ve modern seramik sanatına yansıyarak bir gerçekliği ortaya koymaktadır.

Çok yönlü bir sanatçı ve akademisyen olan Theaster Gates, tüm sanatsal hatta toplumsal etkinliklerinin çıkış noktasının çömlekçilik olduğunu söyler. Yaptığı söyleşilerde, genellikle konuşmalarının başında ya da içeriğinde mutlaka *ben bir çömlekçiyim* sözü yer almaktadır. Bu ifade adeta onun mottosudur. Chicago'da 1973 yılında dünyaya gelen Afro- Amerikan Gates'in diğer önemli bir özelliği de senaryolaştırdığı kurgusal bir öyküyle seramik eserlerini sanata çevirerek genç yaşta kendisini sanat dünyasına kabul ettirmesi olmuştur.

Babası çatı ustası, annesi de öğretmen olan Gates, ona göre tamamına yakını siyahi nüfustan oluşan Güney Chicago'da doğmuş, halen de orada yaşamaktadır. Çömlekçilik özünde modern sanatların seramik alanındaki eksikliğini de göz önünde bulundurarak, çömlekçiliği sosyal ve sanatsal olarak kimliğine alan Theaster, 1950'lerin modern seramik yorumcularından, Peter Voulkos gibi sanatçılardan ilham almıştır. Ancak Theaster Gates'in asıl esin kaynağı takma adı *Köle Dave* ya da *Çömlekçi Dave* (Dave the Potter) olarak bilinen David Drake'dir. Theaster Gates bugün Chicago Üniversitesindeki akademik görevleri ile birlikte sanatın evrenselliği kapsamında, Amerika'da ve 2015 İstanbul Bienali de dâhil dünyanın birçok önde gelen sanat merkezlerinde, siyahi müzik olarak tanımladığı jazz ve bluese yeteneğini de kullanarak, bütün sanatsal birikimini kattığı performans etkinliklerinde bulunmaktadır.

Gates 18. yüzyıldan itibaren modern sanat rüzgârıyla değersizleştirilen pişmiş toprak üretimini ve sanatını, diğer çağdaş sanatlar arasında yer alma gayretinde tüm birikimini oluşturan paydaşları bir araya getirip modern sanatı dar galerilerden geniş toplumsal alanlara yayan önemli bir sanatçı figürüdür. Gates'i uluslararası gündemde tutan özelliği sadece sanatçı olması değil, aynı zamanda sosyal aktivistlik, toplumcu reformist gibi tanımları kabul etmese de Gates, işlevsel estetik ve sanat anlayışına uzanan bir anlayışla, sanatla halkı bir araya getiren iyi bir sosyal sanatçıdır.

2. Theaster Gates

Yoksul ve işsiz siyahi Amerikalıların çoğunlukta olduğu, aynı zamanda bir suç bölgesi kabul edilen Güney Chicago'da 1973 yılında, Çatı ustası baba ve öğretmen bir annenin çocuğu olarak dünyaya gelen Theaster Gates'in (Görsel 1) çocukluğu doğduğu yerin mahallelerinde ve sokaklarında geçmiştir. Theaster halen doğup büyüdüğü şehirde yaşamaktadır.

Görsel 1. Theaster Gates, Chicago atölyesinde (Financial Times, 2021)

Gates'in yaşadığı sosyal alan, üstüne tahta çakılıp kapatılmış evlerle, boş arsalarla ve köşe başlarında takılan gençlerle doludur. Bu bölgede işsizlik çok yüksektir. Amerika'nın cinayet başkenti diye anıldığı da olmuştur. Theaster'a göre, nüfusunun %99.6'sı siyahi olan Güney Chicago'da eğer etrafta dolaşan bir beyaz görürseniz ya uyuşturucu arıyordur ya da sosyal hizmet görevlisidir ya da sivil polistir (Gomperez, 2017, s. 28). İşte Theaster Gates böyle bir yaşam alanında eğitimci olan annesinin de teşvikiyle iyi bir ilk ve orta eğitiminin ardından 1996'da Iowa State Üniversitesinden Şehir Planlamacılığı ve Seramik Bölümlerinden mezun olmuştur. 1998'de University of Cape Town'da güzel sanatlar ve teoloji yüksek lisansı, 2006'da Iowa State Üniversitesinde yine seramik, şehir planlaması ve teoloji üzerine ikinci yüksek lisansını tamamlamıştır. Theaster Gates halen, Chicago Üniversitesi'nde Görsel Sanatlar ve Kolej Bölümü'nde Profesör ve Washington Park'taki Arts Incubator'da bulunan bir UChicago Arts girişimi olan Arts + Public Life yöneticisidir. Gates ve ekibi, Üniversite bünyesinde Knight Vakfı'nın desteğiyle, Afro-Amerikan topluluklarının yeniden geliştirilmesinde, kültürün oynadığı rol üzerine çalışmalar yapmaktadır (Uchicago, 2022).

Gates'in kariyeri, Whitney Bienali (2010), Documenta 13 (2012), İstanbul Bienali (2015) ve Venedik Bienali'ne (2015) katılımından dünyanın dört bir yanındaki büyük müze sergilerine kadar uluslararası tanınırlık kazanmıştır. Son kişisel sergileri arasında; The Listening Room, Seattle Sanat Müzesi (2011–12); 13th Ballad, Museum of Contemporary Art, Chicago (2013); Soul Manufacturing Corporation: To Make the Thing that Makes the Things, Fabric Workshop and Museum, Philadelphia (2013); Processions, Hirshhorn Museum and Sculpture Garden, Washington, DC (2016); True Value, Fondazione Prada, Milan (2016); Black Archive, Kunsthaus Bregenz, Avusturya (2016); How to Build a House Museum, Art Gallery of Ontario, Toronto (2016); The Minor Arts, Ulusal Sanat Galerisi, Washington, DC (2017); Black Madonna, Kunstmuseum Basel (2018) ve Sprengel Museum, Hannover, Almanya (2018); The Black Image Corporation, Fondazione Prada, Milano (2018) ve Amalgam, Palais de Tokyo, Paris, Fransa (2019) Black Madonna ve The Black Image Corporation da dâhil olmak üzere Gates'in son sergilerinin çoğu, Johnson Publishing Company arşivleriyle devam eden ilişkisinin bir parçasıdır.

> Gates'in mevcut akademik bağlantıları arasında; University of Chicago, Chicago, Illinois; Getty Araştırma Enstitüsü, Los Angeles, California ve Colby Koleji, Waterville, Maine. Gates, Nasher Ödülü (2018), Kurt Schwitters Ödülü (2017), Amerikan Sanat ve Bilim Akademisi Ödülü (2016), Smithsonian Amerikan Sosyal İlerleme için Yaratıcılık Ödülü (2015) dâhil olmak üzere çok sayıda ödül ve unvan almıştır. Hirshhorn Müzesi ve Heykel Bahçesi mütevelli heyeti (2015). Kamu koleksiyonları arasında Whitney Amerikan Sanatı Müzesi, New York; Modern Sanat Müzesi, New York; Tate Modern, Londra ve Çağdaş Sanat Müzesi, Chicago etkinlikleri yer almaktadır. (Gray Gallery, Press Release, 2019)

Theaster Gates; Crystal Ödülü (2020), Nasher Ödülü (2018), Kurt Schwitters Ödülü (2017), Amerikan Sanat ve Bilim Akademisi Ödülü (2016) ve Smithsonian Amerikan Sosyal İlerleme Ödülü (2015) gibi önemli ödüllerin sahibidir. Gates, Menil Collection, Houston; Brooklyn Sanat Müzesi, New York; Kanada Ulusal Galerisi, Ontario; Çağdaş Sanat Müzesi, Chicago; Tate Galerisi, Londra ve San Francisco Modern Sanat Müzesi gibi merkezlerde koleksiyona alınan eserleri ve ödülleri olan, aynı zamanda sanatını ve performans düşünselliğini de aktardığı önemli projeler geliştiren çok yönlü bir sanatçıdır. Bunlardan son zamanlarda uygulamaya koyduğu en etkin ve önemli çalışması, *Dorchester Projeleri* olarak bilinen küçük ölçekli konutlara müdahalelerle başlayarak, Gates'in Greater Grand Crossing'deki evleri, bireysel ve kolektif yaşam, çalışma ve sanat yapma yapılarına dönüştürme projeleridir. Diğer önemli bir projesi de işlevsiz harabeye yakın bir görünümdeki eski ekonomi bankası binası olan *Stony Island Bank* binasını *Stony Island Arts Bank* olarak bir sanat bankasına yani bir sanat merkezine çevirmesidir.

Theaster'in tüm bu yüksek etkili toplumsal ve sanatsal başarıları sadece yerel başarılar değil, uluslararası alanda değer gören başarılardır. Bu yüksek performansın karşılığı da olmalıdır. Dünyaca ünlü sanat kuruluşlarının derecelendirmelerinde ön sıralara yerleşip yüksek tutarlı parasal ödüller kazanacaktır. Nitekim Gates, süper küratörler, müze patronları ve hayal edilemeyecek servetlere sahip koleksiyonerlerin tam ortasında, saygın *Art Review* dergisinin her yıl yaptığı *En Güçlü 100 Sanatçı* kapsamına 2012 yılında 56. sıradan tanımlanan sanatçı kimliğini, 2013'ten itibaren ilk 50'ye yerleştirmiştir. 2021 yılı seçimlerinde, yüksek olanaklara sahip sanat kurumlarının da derecelendirildiği geniş ölçekli seçimde 4. olmuştur. Art Review'in bu geniş ve yüksek ölçekli seçimi, bireysel olarak değerlendirildiğinde ise Gates'in yeri, düşünür ve antropolog Anna L. Tsing'in ardından sıralaması ikincilik olmuştur. (Gomperez, 2017, s. 32).

Gates, sadece performanslarında ve sanatında değil her açıdan sıra dışı şaşırtıcı bir insandır. Dünya çapında bilinen yüksek değerli sanat ödüllerinden birini veren Galler'in Cardiff merkezli ünlü sanat kurumu *Artes Mundi*, İngiltere'nin de en yüksek sanat ödülünü veren bir sanat oluşumudur. Artes Mundi'nin 2015 yılında 40.000 pound tutarında tek kişiye verilen para ödülünü Theaster Gates kazanmıştır. Gates, bu büyük ödülü yarışmada finale kalan 9 sanatçıyla gözünü kırpmadan paylaştır. Çalışmaları birçok disiplini kapsayan bir sanatçı olan Gates, yine sanatçılar için önemli bir ödül olan, 100.000 dolarlık *Nasher Prize 2018* ödülünden kazandığı parayı, kısmen edebiyatı geliştirmek için kullanacağını söylemiştir (Chow, 2017). 2021 yılında da 'Austrian Frederick and Lillian Kiesler' vakfının *Frederick Kiesler Mimarlık ve Sanat Ödülü*'nü kazanmıştır. Gates hala sanatından kazanmakta ve sanata yatırım yapmaya devam etmektedir.

Gates, büyük ödüllere alışmıştır ve bu başarı sürekliliği onun sanatsal tanınırlığını yükseltmiştir. Yaptığı her proje, sanatsal etkinlik, onu Amerika'nın ve dünyanın en önemli gazetelerine, dergilerine, televizyonlarına, saygın sanat kurumlarının söyleşilerine, önemli sanat haberlerine kadar taşımıştır. Ancak bu hak edilmiş şöhret, onu asla sanatsal ve sosyal düşününden ilkesel olarak saptırmadığı gibi, kazandığı paraları da projelerine, sanata ve sanatçılara adamaya devam etmiştir.

2.1. Yamaguchi Efsanesi

Seramikle ilgili uzun geçmişinde; seramiğin ince anlatımının görsellikle sunulduğu, 17 yaşında gittiği Japonya'da atölye eğitimi de alan Gates, seramik hobisini ve ilgisini Iowa Üniversitesinde lisans ve lisansüstü eğitimiyle perçinlemiştir. Gates bir seramikçidir. O zaten her zaman gururla "Ben bir çömlekçiyim" diyerek kille olan yakınlığını öne çıkarırdı. Seramikle uğraşmıştır, çünkü en aşağı görülen materyallerden biri olan çamuru alıp güzel ve değerli bir şeye dönüştürme metaforunu sevmiştir. Alçakgönüllü bir yan uğraş olarak seramik, onu zamanla sanat dünyasında büyük bir figüre dönüştürmüştür.

Gates, hafta sonları çanaklarını çömleklerini kırsaldaki fuarlara götürmüştür, fakat tezgâh üstü satış yapmaya çalışmaktan pek de hoşlanmadığını kısa zamanda fark etmiştir. İnsanlar, elleriyle ve yüreğini koyarak yaptığı çömlekçilik ürünlerinden, tek bir çanak ya da kupa için uzun uzun pazarlık yapıyorlardır. Değerinin hor görülmesine katlanmaktansa işlerini bedava dağıtmaya karar vermiştir (Gomperez, 2017, s. 28).

Theaster kırsaldaki fuarlara gitmeyi bırakmış ve bunun yerine sanat dünyasının ıssızlaşmış havasını denemeye karar vermiştir. Etrafında büyük eserleri yapan beyaz seramikçi örnekler vardır. Neden o da öyle olmasındı? Kendine güveniyordu, üstelik iyi bir seramikçiydi ve bir şeyler yapmalıydı. Beyaz adamlar Japonları severdi ve kendisi de Japonya'da seramik eğitimi almıştı. Zekâsıyla sanatının bileşenlerinden harika bir kurgusal olay yarattı ve hayalinde bunu senaryolaştırdı. Bu tiyatroyu oynayacağı sahneyi düzenledi, dekor ve replikler hazırlamıştır (Gomperez, 2017, s. 29).

Theaster Gates, 2007 yılında, aslında olmayan; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Hiroşima'dan kaçarak Mississippi'ye yerleşen ve burada bulunan özel bir siyah kil peşinde, yetenekli Japon çömlekçi olan akıl hocası Shoji Yamaguchi'yi baş aktör olarak yarattı. Gates tarafından Yamaguchi ile nasıl tanıştığını, onun yerel bir aktivist olan siyahi karısıyla nasıl tanışıp evlendiğini hatta nasıl öldüğünü anlatacağı, Amerika'da kalan oğlunu da sunacağı bir etkinlik düzenlendi.

Bu tasarımını *Japanese soul food* (Japon Ruh Yemeği) düzenleyerek uygulamıştır (Colapinto, 2013). Orada siyah bir kadınla evlenen Yamaguchi, Asyalı ve Afrikalı-Amerikalı tekniklerini harmanlayarak benzersiz bir seramik stili yaratmıştır. Çömlek yaparak insanları eşitlik hakkında konuşmak için bir araya getirmişlerdir (Young, 2014). *Plate Convergences* (Yemek Tabağı Yakınlaşması), Gates'in geleneksel ruh yemeği etkinliğinde akşam yemeği olarak 100 konuğun bir araya getirildiği bir performansla sunulmuştur. Aynı zamanda, yerel bir Japon restoranında Bay Yamada tarafından, suşi ve sashimi hazırlanmıştır (Phaidon, 2015). Yiyecekler, Gates tarafından Mississippi'deki Itawamba İlçesinde özel seramik teknikleri ve malzemeleri kullanılarak hazırlanmış tabaklarda yan yana servis edilmiştir.

Gates daha sonra izleyicilerine savaş sonrasında Mississippi'ye yerleşen usta bir Japon seramikçi Shoji Yamaguchi ile nasıl tanıştığını, yerel bir siyah kadın ve sivil haklar aktivisti ile nasıl evlendiğini ve ardından tercih edilen mutfağa uygun tabakların nasıl yapıldığını anlatarak konuklarını büyülemiştir (Phaidon, 2015). Hikâye bununla da kalmıyor devam ediyordu. Mississippi'de Itawamba Country'de bulunan siyah kil uğruna 1950'lerde Amerika'ya gelen ve yerleşen Yamaguchi, 1991 yılına gelindiğinde doğup büyüdüğü yerleri göstermek için eşini Japonya'ya götürmüştür. Ancak çift Japonya'da bir trafik kazasında hayatlarını kaybedince yolculuk da trajedi ile sonlanmıştır (Gomperez, 2017, s. 28). Yamaguchi 'nin çanak çömlek koleksiyonu, ebeveynlerinin çalışmalarını sürdürmek için Yamaguchi Enstitüsü'nü kuran oğullarına kalmıştır. Tabi bu da senaryonun bir parçasıdır. Gates, Yamaguchi'nin oğlu olarak (Young, 2014) oğlunu oynaması için bir oyuncu tutmasıyla senaryosunu desteklemiştir (Patti, 2020). Konuya uygun melez bir karakteri de tiyatrosuna yerleştirmekte de zorlanmamıştır.

Theaster Gates'in 2007 yılındaki Hiroşima'dan Mississippi'ye kaçan yetenekli bir Japon çömlekçi olan akıl hocası Yamaguchi'yi onurlandırmak için Chicago'nun Güney Yakası'nda düzenlediği bir dizi ruh yemeği ve eşliğindeki seramik objeler konuklarını çok etkilemiştir. Böyle bir hikâyeye konu olan seramikler bir anda çok kıymetlenmiştir. Gates, bu seramiklerin tamamını pazarlarda, fuarlarda satamadığı, 25 dolar bile etmeyen kendi seramiklerinden oluşturmuştur.

Shoji Yamaguchi, Theaster'in alter egosu aracılığı ile seramiğini sanata çevirmeyi planladığı kurmaca bir karakterdir. Önlerindeki tabakların ve çömleklerin kendi yörelerinden bir Afro-Amerikan erkek tarafından değil de egzotik bir Japon usta tarafından üretildiğine izleyicileri ikna edebilmek için Theaster, kurmaca Bay Yamaguchi karakterine bir hayat hikâyesi uydurmuştur. İnsanlar sergiyi sevmişler; Shoji Yamaguchi'ye hayran kalmışlardır. Ama tüm bunların bir kandırmaca olduğu ortaya çıkınca bazı olumsuz tepkilere karşın sanat dünyası neşeyle olayın üstüne atlamıştır. Ne eğlenceli bir tipti bu Theaster! Ne zeki adamdı! Seramikleri de çok güzeldi, ama ne sanatçıydı bu böyle! Theaster Gates bir kavramsal sanatçı ve mit yaratıcısı olarak belirivermiştir. İşte bu on yıllardır beklediği fırsata benzemektedir ve Güney Chicago evladının fırsatı hazır yakalamışken bırakmak gibi bir niyeti yoktur (Gomperez, 2017, s. 29). Artık Yamaguchi'ye ihtiyacı yok: O başlı başına sadece kendisi olan biridir. Ama Yamaguchi'yi ortaya çıkaran zekâ ve özgüven asla kaybolmamıştır (Young, 2014). Gates'in bu ünlü kurgusu başarılı eğlenceli bir sosyal deney olarak kabul görmüştür. Buradan kültür girişimciliği ile sanat dünyasında tüm yeteneklerini rahatça ortaya koyabileceği uluslararası ünlü bir sanatçı kimliğine doğru yola çıkmıştır.

2.2. Dorchester projeleri

Chicago merkezli sanatçı Theaster Gates, uzay/boşluk geliştirme (space development), nesne yapma, performans ve halkla eleştirel etkileşimi içeren genişletilmiş bir uygulama geliştirmiştir. Kâr amacı gütmeyen Rebuild Foundation'ın kurucusu olan, şu anda Chicago Üniversitesi'nde Sanat ve Kamu Hayatı Direktörü olan Gates'in 2009 projesi (Görsel 2, 3, 4) Dorchester Projects, geri dönüşümle Kütüphane, Slayt Arşivi ve Soul Food Kitchen'a dönüştürülen terk edilmiş iki katlı bir evden başlattığı önemli bir sosyal ve sanatsal projedir.

Görsel 2. Theaster Gates'in Dorchester Projeleri (2006–), Chicago, (Pooley, 2020)

Görsel 3. T. Gates İlk Proje Evinin Önünde Sanat Ekibiyle, Chicago (Schmidt, 2021)

Görsel 4. Dorchester Proje Evleri (landonbonebaker, 2022)

Gates, 2007'de Chicago Üniversitesi'nde sanat programlama koordinatörü olarak işe alındığında, okuldan birkaç blok ötedeki yoksul bir mahalle olan Greater Grand Crossing'de eski bir şekerci dükkânı satın almıştır ve oraya taşınmıştır. Büyük durgunluk patlak verdikten sonra, yandaki diğer bir evi de satın almıştır. Bu evin bazı malzemelerini küçük bir kütüphanesi olan Arşiv Evi'ne, ardından Siyah Sinema Evine taşıdıktan sonra yine başka bir harabeyi de dinleme (müzik) odası haline getireceği bir yapı olarak düzenlemek amacıyla almıştır (Luscombe, 2019).

> O sırada 34 yaşında olan Gates, Chicago'nun terkedilmiş Güney Yakasında 16.000 $ 'a satın aldığı, ince kaplama tahtalarıyla kaplı bungalov benzeri evi yeni bir sanatsal ortam haline getirmeye başlamıştır. Evin içini boşaltmış, faaliyetine son vermiş bir kitapçıdan elde ettiği 14.000 sanat kitabına raflar yapmak için yeniden tasarlamıştır ve dışını dikey yıpranmış ahşap şeritlerle kaplamıştır. Bir *ruh yemeği mutfağı* (Soul Food Kitchen) ve tabandan tavana fotoğraf slaytları koleksiyonunu yerleştirmek için bir oda yaratmıştır. Ahşap evi *Arşiv Evi* olarak adlandırmış ve tüm mahalleye açmıştır. (Adams, 2015)

Başlangıçta her ne kadar herhangi bir toplumsal proje gibi gelse de Gates'in orada işi bitmemiştir. Siyahların yoksulluk ve emek tarihine atıfta bulunarak ayakkabı boyama stantları inşa etmek için atık hurda ahşap kullanmıştır ve bunları Miami'deki bir sanat fuarında binlerce dolara satmıştır. Elde edilen gelirle Gates, ilkiyle aynı caddede olan Dorchester Bulvarı'nda almış olduğu mülkü de aynı şekilde yeniden tasarlamıştır ve Hyde Park semtinde bir zamanlar ünlü yerel plak dükkânı olan Dr. Wax'ten satın aldığı son envanterini içeren 8.000 LP'yi oraya yerleştirmiştir ve buna *Dinleme Odası* adını vermiştir. Bu koleksiyon hem duygusal hem de eğitici amaçlara hizmet etmiştir. Dorchester Projeleri kapsamında oluşturulan yapılar, ikamet eden

sanatçılar ve müzisyenler için kullanılabilir hale getirilmiştir. Bu yapılarda, dinleme partileri ve DJ etkinlikleri teşvik edilerek müzisyenlerin ağırlanmasına devam edilmektedir.

Dorchester Projeleri, Chicago'nun Güney Yakası'nda, Theaster Gates'in çabalarıyla ihmal edilmiş gibi görünen yerlerden, bir zamanlar terk edilmiş binalardan, daha sonra insanların toplandığı canlı kültürel ortamlara dönüşen bir yapılanmayı içermektedir. Proje o kadar başarılı olmuştur ki, caddenin karşısında üçüncü bir binanın da aynı amaçla projeye dâhil edilmesiyle ve hibelerin desteğiyle bu yapılar, sanatsal etkinliklerle birlikte film programcılığı ve sanatçı konutları için bir alana dönüştürülmüştür (Mohamoud, 2015).

Bu proje kapsamında Gates restore edilen yapılarda, kullanılmayan atık malzemeleri pratik, etkileyici, sanatsal ve estetik içerikli kullanarak, enstalasyonla hoş bir ortam yaratmayı amaçlamıştır. Dorchester Projeleri, toplumsal odaklı yaratıcılığın ve deneyimlerin mahalle dirilişinin var olmasına izin verdiği genişlemeye uygun, çok işlevli bir alandır.

Gates'in bu çalışması, toplumsal amaçlı ve kültürel olduğu kadar sosyo-ekonomik açıdan yenilenme ve sürdürülebilirlik içeren bir modeli de ortaya koymuştur. Ayrıca, mahalleleri ve yerel gençlerin yaşam ortamlarını yeniden inşa etmeye ve araştırmaya değer alanlar olarak görülen yerleri yeniden düşünmeye teşvik etmektedir. Gates'in projesi, yerel toplumsal çevreleri yeniden yapılandırarak, ortaya çıkan çeşitliliği artırarak mahalle kavramı içinde pozitif komşuluk ilişkileri için iyi bir ortam hazırlamıştır.

Bugün Dorchester Art + Housing Collaborative, tiyatro ve dans alanı da içeren uygun fiyatlı ve düşük gelirli konut desteği alan kişiler için tasarlanmış 32 birimden oluşmaktadır. Bu proje, kimilerince zaman zaman sanatsallığı ve toplumculuğu göz ardı edilerek, her ne kadar eleştirel anlamda emlak projesi olarak adlandırılsa da Dorchester projeleri özünde sanatsal ve toplumsal nitelikli bir yerleşim projesidir.

2.3. Stony Island Arts Bank

Mimar William Gibbons Uffendell tarafından 1923 yılında Neoklasik yapı olarak tasarlanan, konstrüksiyonu ahşap ve çelikten yapılmış ve beyaz pişmiş toprakla kaplanmış olan *Stony Island Trust & Savings Bank* (Görsel 5) olarak bilinen ekonomi bankası binası, on yıllarca kullanılmayan kendi haline bırakılmış ve virane halde işlevsiz bir yapıya dönüşmüştür. Aynı zamanda kültürel bir değer taşıyan bu yapı kendi haline bırakılmamalıdır. Yine bir Gates projesi gerekmektedir ve Theaster Gates bu özellikli yapıyı da sanat hayatına *Stony Island Arts Bank* adıyla kazandırmıştır.

> Gates, mülkü 2013 yılında 1 (bir) Amerikan doları karşılığında şehir idaresinden satın almıştır. Tadilatını finanse etmek için yapıdan mermer bileşenleri kurtarmıştır ve bunları *banka bonoları* olarak adlandırdığı 100 dikdörtgen blok (Görsel 6) haline getirmiştir. Her bloğa *In ART We Trust* sözcükleri kazınmıştır ve o bunları 2013 yılında Art Basel'de parça başına 5.000 dolara satmıştır. Organizasyon ayrıca yenileme projesi için bağış toplama etkinliklerine de ev sahipliği yapmıştır. (Mc Knight, 2015)

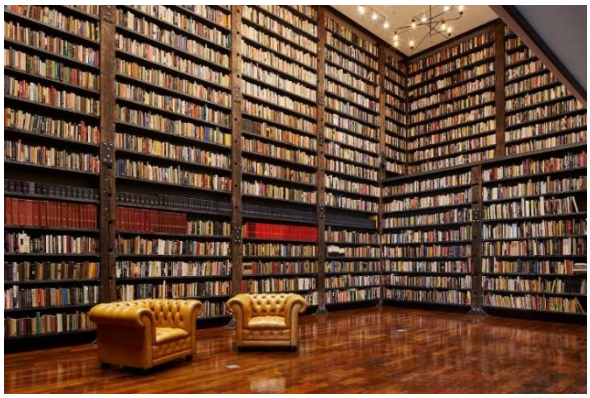

Görsel 5. Stony Island Arts Bank, Chicago, 2015 (Foto, Tom Harris)

Görsel 6. Mermer Banka Bonolar (Wordpress, 2021)

Gates, 1.580 metrekareden daha büyük bir alanı kapsayan Chicago'nun düşük gelirli bir semtindeki metruk bir banka binasını galeriler, etkinlik alanları ve kitaplar, slaytlar ve plaklar için kütüphaneler bulunan bir kültürel mekâna dönüştürmüştür (Görsel 7, 8).

Görsel 7. Arts Bank, Kütüphane
(Tom Harris ©)

Görsel 8. Arts Bank İç mekân,
(Tom Harris ©)

Bu mekân, zemin seviyesi, sütunlarla çevrili ve desenli krem renkli fayanslarla kaplı bir tavanla kaplanmış çift yükseklikte bir giriş holü içermektedir. Alanın arkası, yeniden tasarlanmış ve meşe çubuklarla donatılmıştır. İkinci katta, Afro-Amerikan kültürü üzerine metinler konusunda uzmanlaşmış ve *Ebony* ve *Jet* dergileri yayınlayan Johnson Publishing'in eski kütüphanesinden kitaplarla dolu yedi metre yüksekliğinde bir kütüphane bulunmaktadır. Kompakt odadaki raflar, bir kurtarma deposundan alınan dikey ahşap kirişlerle kaplanmıştır. En üst katta ayrıca negrobilia' adı verilen küçük bir ırksal koleksiyon bulunmaktadır.

> Gates'in ekibinden mimari tasarımcı Mejay Gula'nın, *Her zaman geri kazanılmış malzeme kullanmaya çalışıyoruz, tarihini de koruduk* (Mc Knight, 2015) dediği gibi yapının orijinalliğine zarar verilmeden bina yenilenmiştir. Gates bir basın açıklamasında bu yapıyı, Sanat Bankasını "Güney Yakası için ve onun için bir kurum", "Afro-Amerikan kültürü ve tarihi için bir depo, yeni nesil siyah sanatçılar için bir laboratuvar" ve "mahalle sakinleri için bir alan" olarak tanımlamıştır. (Jobson, 2015)

2.4. Gates 14. İstanbul Bienali'nde (2015)

Sanatçı Theaster Gates'in 14. İstanbul Bienali'ne katılımı da diğer performansları gibi etkileyicidir. Seramik, Bluese/Jazz, performans ve enstalasyon odaklıdır (Görsel 9, 10, 11,12). Bu etkinlik aynı zamanda Ahmet Ertegün girişimciliği ile gerçekleşmiştir. Gösteri mekânlarında Ertegün'ün *Atlantic Records* arşivindeki sanatçıların plakları çalmıştır. Müzik, Gates'in bienal kapsamındaki performansında sanatseverler açısından, sanki biraz daha öne çıkmıştır.

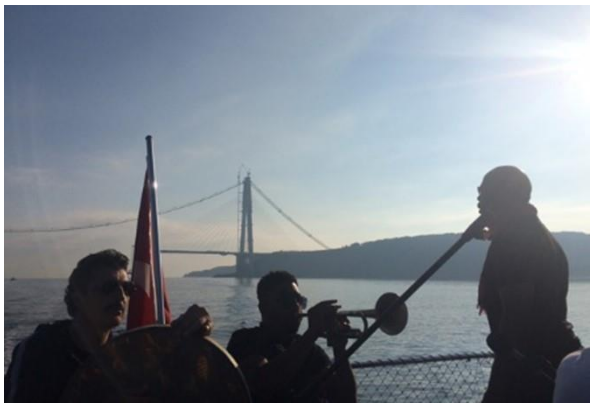
Görsel 9. Gates'in İstanbul Bienalinde İstanbul'un değişik semt topraklarından elde ettiği kille yaptığı seramik performansı. 2015. (14b.iksv, 2015) Sahir Uğur Eren

Görsel 10. Gates'in Tophane'de "Dükkân" adını verdiği atölyesinden görünüm. 2015. (14b.iksv, 2015): Sahir Uğur Eren

Görsel 11. "Dükkân" Tophane, 2015. (14b.iksv, 2015) Sahir Uğur Eren

Görsel 12. 14. İstanbul Bienalinde, Theaster Gates ve Burhan Öçal Caz Performansı, 2015. (14b.iksv, 2015)

> Balıkçıların denize akşamdan attıkları ağları toplamak için sabahın ilk ışıklarıyla açılmaları gerekir, en verimli an, güneşin doğduğu andır, bu kez sanatta da böyle olmuştur. 36 mekânda yer alan eserleri, 'Tuzlu Su'nun şekillendirdiği, balık tutmak üzere ciddi söyleşilerin düzenlendiği 14. İstanbul Bienali de işte böyle erken saatte bir denize açılışa sahne olmuştur. Sanatçı Theaster Gates, mecazen '*ağlara takılanları*' toplamak için, bienalin ilk günlerinde oldukça küçük bir kitleyi, sabah 06.30'da bir tekneyle Karadeniz'e doğru bir yolculuğa çıkarmıştır. Sabah soğuğunda hazır bulunduğumuz teknede Burhan Öçal, ABD'li caz bestecisi Corey Wilkes ve kendisinin yer aldığı üçlü bir performans gerçekleştirmiştir. İstanbul'daki esas projesi ise bu tekne yolculuğu değil, Tophane'de Boğazkesen Caddesi No: 106'da bulunan *'Blues'un Üç veya Dört Tonu*' adlı bir 'dükkân'dır. Dışarıdan sıradan bir seramik dükkânı gibi gözüken bu mekânda 17. yüzyıldan kalma İznik çinileriyle bezenmiş bir tabak sergilenmiştir. Bir yandan Gates ve asistanları çömlekler yapmıştır. Arka planda ise ABD'de siyah müziği öne çıkaran en önemli yapımcılardan olan Ahmet Ertegün'ün elinden geçen plaklar çalmış, üst katta da İznik çinileriyle ilgili slaytlar gösterilmiştir. (Yalçınkaya, 2015)

Görsel 13, 14. Theaster Gates İstanbul Bienalinde "Dükkân" atölyesinde çamur tornasında seramik performansı (V&A, 2022), Sağdaki Murat Ötunç. © ART21, Inc. 2016.

Milliyet Sanat Dergisi için Fisun Yalçınkaya'nın Theaster Gates ile yaptığı söyleşide performansını değerlendirirken Gates;

> Tophane'de çok fazla dükkân vardı ben de bir dükkân yapmak istedim. Tıpkı onlar gibi işleyen ama farklı bir noktaya işaret eden bir dükkân... Şehrin kanını taşıyan bir iş olsun istedim. Yeniden isim koymam gerekseydi ismini 'İznik meditasyon merkezi' yapardım. Çünkü benim için bir anlamda öyleydi. Sadece benim için değil diğer insanların da bu konuda meraklı olup gelip keşfetmelerini istiyorum. Burada bir eleştirel saygı duruşu da söz konusu, İznik çinilerine yönelik… Kendi tarihimi, diğer Doğu gelenekleriyle ilgili çalışmalarımı bu Osmanlı tekniğiyle bir araya getiriyorum" diyerek önemli bir kültürel miras olan İznik çinilerine vurgu yapıp, yeterince ilgi odağı olmamasına da ima yoluyla

> eleştirel bir yaklaşımda bulunmuştur. Yine aynı söyleşide tevazuuyla kendi sanatının önüne İznik seramiklerini alarak; kendi hedefinin ve sanatının dünyayı daha iyi bir yere getirmek olmadığını, ancak bunu *İznik seramikleri*yapmaya çalışıyor. (Yalçınkaya, 2015)

Bu ifadeleriyle Theaster Gates geleneksel kültüre, topluma mal olmuş sanatlara olan saygısını açıklamıştır. Gates'in Ahmet Ertegün'e bakış açısı da ilginçtir. Ona göre Ertegün saygın bir kişilik olarak Amerika'da siyahi müzik sanatçıları için onlara müzik dünyasını açan birisidir. Bu saygı ve sevgi, belki de onu İstanbul Bienali'ne getiren önemli bir faktördür. Theaster Gates bienale ve Ertegün'e dair;

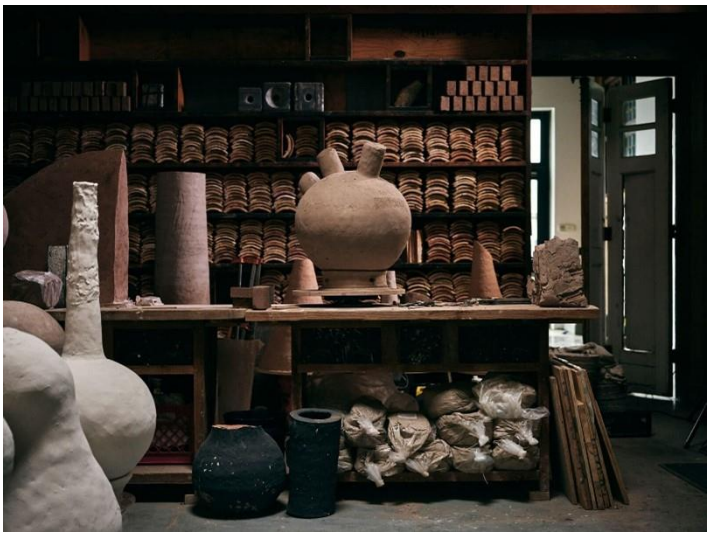
> Vurgulamak istediğim şey bireylerin diğerlerinin dünyasını nasıl şekillendirdiği. Bu İznik tekniğiyle seramik yapmak da olabilir, Ahmet Ertegün örneğindeki gibi önemli Afro-amerikan müzisyenleri gündeme getirmek de olabilir. Neden Türkiye'den biri New York'ta Harlem'de siyahların müziğiyle uğraşır ve neden ABD'li siyah bir adam Türkiye'de İznik çinileri yapar? İşte bu beklenmedik durumların bazıları aslında benim yaşama sebebim ve çok gerekliler. Ahmet Ertegün'ü bu müzikleri çalarak kutlamak, onurlandırmak istedim. (Yalçınkaya, 2015) deyip ona olan saygısını ifade etmiştir.

Gates'in sanatında çıkış noktası kendisinin de ifade ettiği gibi çömlekçiliğidir. Yani kadim bir zanaat ve çağdaş sanatlarda yer bulan seramik sanatıdır. Seramik ile tamamladığı diğer eğitimin şehir plancılığı üzerine olması da mekân seçiminde etkilidir. Seramik performansını uyguladığı Tophane'de *dükkân* adı altında seçtiği mekân da bu anlamda dikkate değerdir. Belki de İstanbul Bienalini kendisi ve ekibi için farklı bir etkinlik olarak görmesinden ötürü olmalı ki, bu projeden sonra daha iyi olacağız demiştir. Onun için muhtemelen bu bienal önemli bir etkinlik olmuştur. Nitekim son açtığı sergilerden, 18 Eylül 2021–9 Ocak 2022 tarihleri arasında "Slight Intervention #5" adıyla Londra Victoria & Albert Müzesi'nde açtığı sergisinde, Gates'in İstanbul Bienali'ndeki geçici atölyesinde yaptığı eserlerin bulunduğu ayrı bir vitrin yer almıştır (Pooley, 2020).

İstanbul sanat bienalleri, değerli sanat sponsorlarının da desteğiyle düzenlenen uluslararası sanatçıların cazibe merkezi olabilen bir sanatsal oluşumdur. Theaster Gates de bu etkinliğe müzik de dâhil tüm sanatsal vurgularını kattığı performansını, dünyanın birçok yerinde yaptığı gibi İstanbul'da da sergilemiştir. Onun sanatsallığının bütününün özünde yer alan "çömlekçilik" yani seramik sanatçısı karakteri, ne var ki bu bienalde çok öne çıkmamıştır. Oysa Gates, bienaldeki performansının ana nüvesi olarak İznik seramikleri üzerinden seramik sanatını ısrarla vurgulamaya çalışmıştır. Ancak Blues/Jazz performansı, bienal takipçilerinin belki de popüler sanat anlayışının egemenliğinden olsa gerek daha baskındır. Muhtemelen bienaldeki seramik özlü Theaster Gates etkinliği, güzel sanatlar çevresinde özellikle de plastik sanatlar çevresinde bu yüzden yeterli bir ilgi görmemiştir. Gates'in bienal kapsamında Tophane çömlek atölyesinde ürettiği eserlerini, 2022 yılındaki Londra sergisinde özel bir vitrinde ayrıca sergilemesi, seramik sanatına verdiği önemin de farklı bir göstergesidir

3. Gates ve Çömlekçilik

Theaster Gates seramikle başlayan müziğe kadar uzanan geniş sanat kimliğinin merkezine her zaman çömlekçiliği koymuştur. O hemen her söyleşisinde başında ortasında ya da sonunda çömlekçiliğine vurgu yapar ve bunu övünerek söyler. Çünkü çömlekçilik aynı zamanda, Neolitik Dönemden günümüze yaklaşık 9000 yıllık kültürel bir uzantıdır. Bu düşünsellik Gates için de geçerli olmalı ki; o hep çömlekçiliği kökeninde sorgulamıştır.

Görsel 15. Theaster Gates'n Çömlek Atölyesi (Anonim, 2022)

Gates'in kil ile uzun bir geçmişi vardır. Sanatçı, "tek gerçek sanat öğretmeni" olarak tanımladığı Lowa Eyalet Üniversitesi'nde lisans öğrencisi olarak seramik eğitimi almıştır. Lisansüstü eğitiminde de seramik okumaya devam etmiştir ve mevcut pratiğini hiç kaybetmemiştir. Gates için kil, dünyadaki daha büyük zorluklara göğüs germe yeteneğinin bir metaforudur. Gates bu konudaki düşüncesini, *Sanırım kil çalışmak, çirkin şeylerin, çamurlu şeylerin veya şekilsiz şeylerin sadece doğru elleri beklediğini anlamama yardımcı oldu.* Şeklinde ifade eder (Nasher & Haemisegger, 2016).

> *Ben bir çömlekçiyim*! bu, Theaster Gates'in 2015 Ted Talk'taki konuşmasının başladığını duyurmak için yaptığı açıklamadır. Geçtiğimiz on yıl boyunca sayısız röportaj ve konuşma boyunca Gates, genellikle çömlekçi kimliğini yüceltmiştir. Kil süreçleri ile mahallenin yenilenmesi arasında bir paralellik çiziyor ve şöyle diyor: "*Sanatsal pratiğim ve bir çömlekçi olarak eğitilmek konusunda beni gerçekten heyecanlandıran şeylerden biri, yoktan harika şeyler yapmayı gerçekten hızlı bir şekilde öğreniyorsunuz.*" Gates'in seramik metodolojilerine süregelen kinayesine rağmen, eleştirmenler onun sanat pratiğinin bu temel yapısını esasen ihmal etmişlerdir. Eğitimli bir seramikçi olarak kabul edilse de, sanat ortamı onun sanatsal ve organize girişimlerinin ilgisi kapsamında, bunu etkisiz bir ayrıntı olarak kabul etmiştir. Gates'in çömlekçi kimliğinin önemi, Gates anlatımlarının daha fazlasıdır. Oysa çömlekçi kimliği, onun uygulamalarına zengin ve anlayışlı bir giriştir. Gates'in sanatındaki seramik özselliğine, süreçleri ve yerleşik idealleri içermesinden bağımsız olarak, uygulamasının bu özüne yalnızca birkaç vesileyle odaklanılmıştır. Sanatçının üzerine kaleme alınan çok büyük miktarda metinsel malzeme göz önüne alındığında, zanaatın ağırlıklı olarak ihmal edilmiş olması şaşırtıcıdır. Çağdaş alana hâkim olan disiplinler arası sanatsal uygulamaların yankı uyandıran etkisine rağmen, zanaat büyük ölçüde eleştirel analizden dışlanmış durumdadır. (Thompson, 2019)

Modern sanat tartışmalarının öncesi ve sonrasında seramik, 'zanaat mı, sanat mı?' üzerine yapılan tartışmaların her dönem tam ortasında olmuştur. Pişmiş toprak üretimi, Neolitik Döneme uzanan yaklaşık 9000 yıllık geçmişine rağmen, içerdiği el becerisi ve işlevsellik sorunsalından olsa gerek, kavramsal olarak sanat betiminden ötelenmiştir.

Çömlekçilik vurgusu Gates'in sadece söylemlerinden değil sanatsal eylemlerinde de kendini gösterir. 2012'de kurduğu Soul Manufacturing Corporation (SMC) çömlekçilik performansının uygulandığı bir seramik atölyesidir. Burada yapılan çalışmalar, Arts and Craft devamını, Bauhaus öğretisini anımsatır. Bu öğreti, Gropius, ünlü manifestosuyla kurduğu sistemde, Van Doesburg, Wasisly Kandinsky, Paul Klee gibi tanınmış sanatçıları da okulun gayesine ortak edebilmiş ve bu sanatçılarla öğrencilerine modern sanat kuramlarını da özümsetmiştir. Aynı zamanda mimarlık derslerine devam eden öğrenciler, mimarlık derslerinden önce tekstil, çömlekçilik, metal işleri ve mobilya atölyelerinde pratik becerileri ve malzeme bilgilerini öğreniyorlardı (Shiner, 2004, s. 387). Gropius'un kurduğu ilk atölyelerinden olan çömlek atölyesi, Weimar'a 30 km. mesafede, zengin bir çömlekçilik geçmişine sahip bir kasaba olan Bürgel yakınlarındaki

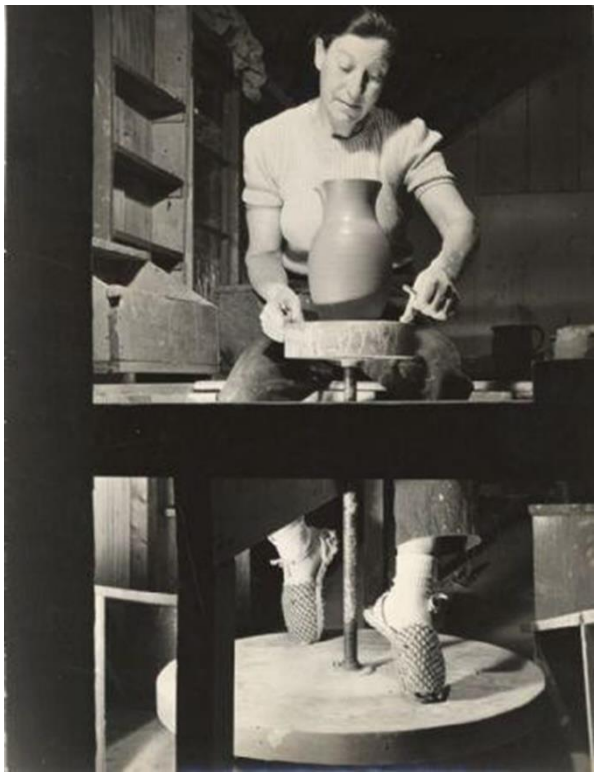
Dornburg şehrindeki Dornburg Seramik Atölyesi'dir. Bu atölye, Bauhaus seramikçiliğinin merkezi olmuştur (Ünal, 2021, s.121).

Seramik bölümüne form ustası olarak atanan Gerhard Marcks (1889–1981), Max Krehan'ın üstün profesyonel yeteneğini, yeni şeylere olan açıklığını ve insani niteliklerini takdir etmiştir. Onunla her zaman saygılı bir şekilde çalışmıştır (Marcks, 1981, s. 57). Marcks'ın kendisi de çömlekçilik konusunda pratik bir bilgiye ve beceriye sahip olmamasına rağmen, Bauhaus'a gelmeden önce seramiklere büyük bir ilgisi vardır (Jakobson, 2020).

Çömlekçiliği çağdaş ortamda tasarımla birlikte günümüze taşıyan Bauhaus Okulunun Weimar'daki Dornburg seramik atölyesinde yetişip, bu ekolü Amerika'ya taşıyan önemli bir çömlekçi ustası da Marguerite Wildenhain'dir. Wildenhain Dornburg atölyesinin yetiştirdiği ilk kadın olup, çömlekçilik misyonunu Amerika'da Dornburg Atölyesi benzeri *Pond Farm* atölyesi ile sürdürmeyi başarmıştır.

Max Krehan tarafından yapılan seramik kapları ve daha sonra öğrencileri Marguerite Friedlaender (daha sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde evli adı Marguerite Wildenhain ile tanındı), Theodor Bogler ve Otto Lindig tarafından yapılan çömleklerin bezemelerini yapmıştır (Linding, 1959, s: 105). Kırsal çömlekçi ustası Max Krehan'nın 1920'lerde sanatçı Gerhard Marcs'ın bezemeleri ve tasarımı ile birlikte üretilen çömlekler, aslında Bauhaus'un Dornburg seramik atölyesinde sanat ve zanaat birlikteliğinin önemli belgesiydi. Bu ikilinin öğrencisi olan Marguerite Wildenhain ise bu ekolü Amerika'ya taşıyan ilk çömlekçi ustasıydı. Wildenhain'in (Görsel 16) *Pond Far* çömlek atölyesi, (Görsel 17) Dornburg seramik atölyesinin Avrupa'dan Amerika'ya taşınmış haliydi. Bu etkiyi, Theaster Gates'in Soul Manufacturing Corporation (SMC) kuruluş anlayışında görmek elbette olasıdır.

> Soul Manufacturing Corporation (SMC), Gates'in geniş sanat pratiği içinde devam eden bir projedir. SMC'nin 2012'deki Locust Projects for Art Basel'deki ilk galeri kurulumuna benzer şekilde, Whitechapel Gallery yinelemesi iki çömlekçi çarkı, bir elektrikli fırın, çok sayıda çömlekçi aleti, işlik masaları, kil kurutma rafları ile tamamlanmış, faal bir seramik atölyesi olarak ortaya çıkmıştır. Üç seramik ustası ve üç çırak ile hareketlenen atölyede, üretim ve eser sergilemesinin aynı anda gösterimde olması da farklı bir yaklaşımdır. (Thompson, 2019)

Görsel 16. Marguerite Wildenhain Amerikan Sanatı Arşivleri, Smithsonian Enstitüsü (Smithsonian Institution, 2021)

Endüstri devriminin sosyal ve sanatsal karmaşasına bir karşı çıkış olarak doğan, William Morris önderliğinde 19. yüzyılın sonuna doğru İngiltere'de ortaya çıkan Sanatlar ve Zanaatlar anlamına gelen "Arts and Crafts" hareketi, "Art Nouveau" ve 'Bauhaus' ekolünü, Gates'in sanatsal anlayışının özünde görmek çok da yanlış olmayacaktır. Bu ekolü "Pond Farm" çömlek atölyesi ile Amerika Kıtasına tanıtan Wildenhain'in de etkisi de kuşkusuz göz ardı edilemez. Ancak ağırlıklı olarak Gates, işlevsel çömlekleri kullanışsız hale getirerek, düzenlediği enstalasyonlarla geniş mekânlarda uzamsal olarak performansla zanaata, tarihe ve kökenlerine saygı olarak bunları sunar.

Gates'in seramikte, 17 yaşında Japonya'da edindiği seramik atölye tecrübesiyle (Searle, 2021) birlikte büründüğü diğer bir kişilik örneği, hayali olarak yarattığı Japon çömlekçi Yamaguchi Shoji'dir. Bu kimlikle çömlekçiliğini ilk olarak sıradan çömlek pazarlarından kurtarmış sanat dünyasına geçiş yapmıştır. Bu

Görsel 17. Pond Farm Çömlek Atölyesi (National Trust, 2021)

nedenle de Japon seramikçiliği onun için ayrı bir saygı faktörüdür. Mingei geleneğine ve Japon halk kültürüne duyduğu ilgiyi kendi kültürel kökleriyle bir araya getirerek, zanaatını siyah bir estetikle birleştirmiş, *Afro-mingei* teriminin türemesine yol açan farklı seramik rol modelleri ortaya çıkarmıştır (Gibson, 2021a).

Theaster Gates'in seramikçiliğini karakterize eden diğer bir etken faktör de Köle Dave ya da Çömlekçi Dave adı ile anılan David Drake'dir. Gates için Köle Dave, sadece tarihe geçmiş bir çömlekçi değil, kendi köklerini de temsil eden, geçmişini özleştirdiği bir çömlekçidir.

3.1. David Drake (Dave the Potter)

Gates'in çömlekçilik duygusallığına etkiyen önemli bir kişi olan, Köle Dave ya da Çömlekçi Dave (Dave the Potter) olarak da bilinen David Drake, 1800'lü yıllarda Güney Carolina'da köle olarak yaşayan ve dramatik bir yaşam öyküsüne sahiptir. Yaşadığı hayata okuma yazma yasağı olmasına karşın, üzerine şiirsel ifadeler yazdığı iri yapılı muazzam çömleklerini sığdıran ideolojik bir figürdür.

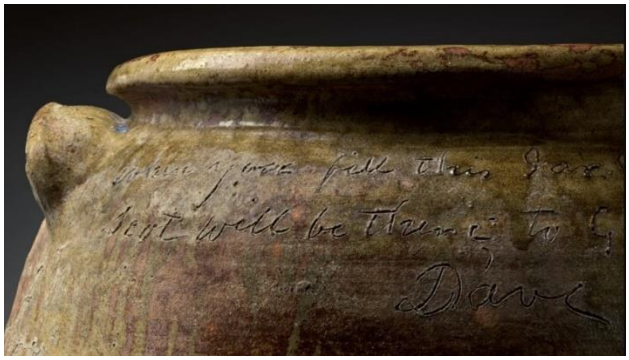
> David Drake, 1801'de köle olarak dünyaya gelmiştir. 19. yüzyılın en yetenekli Amerikan çömlekçilerinden biri olmuştur. Birkaç farklı sahibi vardır ve hayatının çoğunu Güney Karolina'da (South Carolina) Edgefield ve çevresinde geçirmiştir. Eyalette kölelerin okuma yazma öğrenmeleri yasaktı, öğrenenler de öğretenler de çok ağır cezalara çarptırılmışlardır. Buna karşın ya sahipleri tarafından ya da ilk sahibinin yakınları tarafından yasa dışı olarak okuma yazma öğrenmiştir. Bu öğreniş aynı zamanda onun çömleklerine şiir yazabilen edebi yönünü de ortaya çıkarmıştır. Dave'in kariyeri boyunca göze hoş gelen, minimalist, sıra dışı, 40.000 çömlek yaptığı tahmin edilmektedir; Pek çok çömlek günümüze gelebilse de şiir yazılı sadece 40 çömleği kalmıştır. Bu çömlekler bugün müzayedelerde 175.000 $'a kadar alıcı bulabilmektedir. (Clark, 2014)

Güney Karolina (South Carolina), Edgefield County'de yüksek kaliteli killer açısından zengin bir çömlek yapım merkezinde olan Drake, çömlek fabrikası işleten sahiplerinin günde 10 ton yakacak odun tüketen fırınlarını çalıştırmaya yardım ederken bu çömleklerini yapmıştır. İlk sahibinin ölümünden sonra, 1849'da Lewis Miles onu satın almıştır ve besbelli ki çömlekçinin zanaatına değer vererek, onun eserlerini imzalamasına ve yazmasına izin vermiştir. Bu, o dönem için alışılmadık bir davranıştır (Saccoccia, 2018).

1834 ile özgürlüğünü kazandığı 1865 arasında en az yirmi sekiz kez daha çömlek yapmıştır (Kenyetta vd., 2013, s. 6). Büyük boyutlarıyla da dikkat çekici olan bu çömlekler, Amerika Birleşik Devletleri'nde elle yapılmış en büyük kaplar arasındadırlar (Britannica, 2022). Drake araştırmacısı Jill Beute Koverman, Drake'in "yaşamı boyunca 40.000'den fazla parça yaptığını" savunuyor. Drake'in toplam yirmi kavanoz ve testisi orijinal şiirle yazılmıştır (Joshi, 2022).

Yalnızca Drake'in çanak çömleklerine ayrılmış ilk sergiyi (1998) sunan, Güney Karolina Üniversitesi (University of South Carolina) Mc Kissick Müzesidir. Sanatçı Theaster Gates'in küratörlüğünü yaptığı Milwaukee Sanat Müzesi'ndeki 2010 tarihli bir sergide, Drake'nin çömlekleri, üzerindeki beyitlerin Gates performansıyla bir müzik grubu tarafından şarkılara dönüşmesiyle yeniden canlandırılmıştır (Saccoccia, 2018). Sonrasında Drake çömlekleri öyküleriyle birlikte Amerika ve Avrupa'nın çeşitli sanat merkezlerinde değişik enstalasyon ve performanslarla bizzat Theaster Gates tarafından düzenlenerek sanatseverlere sunulmuştur.

David Drake ödüllü yeni bir belgesel olan Discovering Dave'in teması müze sergilerinde yer almıştır. Theaster Gates, Milwaukee Sanat Müzesi'ndeki 2010 sergisi, To Speculate Darkly: "Theaster Gates and Dave the Potter" ile Dave'i bir anlamda hayata döndürmüştür. Hayatının ve seramiğinin, böyle bir mirasın tadını çıkaracağını bir an için bile düşünüp düşünmediğini merak ediyor insan. Çalışmasını imzalamış olması, en azından sanatıyla büyük gurur duyduğunu ve belki de daha iyi bir zamanda çalışmalarının takdir göreceğini umduğunu gösteriyor (Clark, 2014).

Görsel 18. David Drake 1858, Yazılı Çömlek Detay, NY.Metropolitan Sanat Müzesi (Nytimes, 2021)

Görsel 19. Drake (Çömlekçi Dave) Çömlekleri, NY. Metropolitan Sanat Müzesi (Joshi, 2022)

Boston Güzel Sanatlar Müzesi'ndeki Amerika Sanatı kanadındaki büyük pekişmiş çini (stoneware[1]) testi gibi diğer müzelerde yer alan yazılı çömlekler Dave'nin, koşullar sessizliği zorlamaya çalışırken bile, bir kişinin sanat yoluyla zaman içinde konuşma gücüne tanıklık ediyor (Saccoccia, 2018). Çömlekçi Dave'nin stonware büyük boyutlu çömlekleri Amerika'nın en önemli sanat müzelerinde muhafaza edilmekte ve bazı sanat koleksiyonerleri tarafından zaman zaman sergilenmektedir. Bunlardan biri de, kuşkusuz en önemlisi Theaster Gates'dir.

[1] Stoneware (Sertçini), seramik esaslı belli hammaddelerin belli oranlarda karıştırılıp şekillendirildikten sonra yüksek sıcaklıklarda (yaklaşık 1200°C) pişirilmesi ile elde edilen, su emme oranı düşük, sırla uyumlu, düşük gözenekli (poroziteli) bir üründür.

Gates köle Dave'yi öylesine özümsemiştir ki, tıpkı çatı ustası olan babasının kullandığı katranı malzeme olarak seramiklerinde kullandığı gibi Dave'nin dramatik öyküsüyle bütünleştirdiği çömlekçiliğini de kendi sanat kavramsallığına yerleştirmiş, birçok sanatsal sunumlarında Dave çömleklerini mutlaka enstalasyonunun önemli bir parçası yapmıştır. Dave'nin çömlekleri bununla da sınırlı kalmayıp onlarca sanat dergisinin, gazetelerin sanat sayfalarının, eleştirmenlerin, kısa film gösterilerinin tematik olarak konusu olmuştur.

3.2. Slight Intervention #5, A Clay Sermon Londra 2021-2022 ve White Cube Florida

Victoria & Albert Museum'da, Slight Intervention #5 (18 Eylül 2021–9 Ocak 2022) ve Whitechapel Galerisi'nde, A Clay Sermon (29 Eylül 2021-09 Ocak 2022) isimli çok mekânlı Londra sergileri, Theaster'in Londra'da eş zamanlı açtığı son sergilerinden olup, kendi sanat karakteristiğinin neredeyse tüm özelliklerini bir arada sunan sergilerdir.

Görsel 20. Gates'inWhite Cube'de açtığı 'No More Dark Days' *sergisinde* katranlı çömlekleri, 2022 (whitecube, 2022)

Geniş temalı her iki sergide de nüve pişmiş toprak olup, *A Clay Sermon* sergisinde teolojik bir ifade vardır. Bu sergide Gates çömlekçiliğin, göksel dinlerin kutsal metinlerinde yer aldığını söyleyerek; Tanrı ile insanlık arasındaki ilişkiyi, kil ile çalışan çömlekçiye benzetir ve kült bir alana alarak betimler. Theaster'e göre çömlekçilik, "dünyanın nasıl şekillendirileceğini" öğreten bir zanaattır. *Bir Kil Vaazı* adını verdiği bu sergide Gates'e göre kil, maddi ve manevi bir mirasın açıklamasıdır. Theaster Gates sergisinde özel ve kamu koleksiyonlarındaki seramikleri ile beraber özellikle tarihsel anlatı niteliğindeki eserlerini bu sergide bir araya getirmiştir. Araştırma, fikir, süreç ve üretimi bir araya getiren bu sergi, Gates'in ilk el yapımı çömleklerinden büyük ölçekli Afro-Mingei heykellerine kadar son yirmi yılda yaptığı zanaat, emek, performans ve ırksal kimlik araştırması kapsamında yaptığı çalışmaları içermektedir (Bernstein & Bernstein, 2022).

Görsel 21. Gates Sergisi, Sağda camlı standta İstanbul Bienalinde yaptığı eserler yer alıyor. Victoria & Albert Müzesi, Londra, 2022 (gagosian, Fotoğraf: Jamie Stoker

Aynı tarihlerde yine Londra'da Victoria & Albert Museum'da açtığı diğer sergisinde de Theaster Gates, maneviyat, siyahi müzik (jazz/bluese), zanaat ve modernizm tarihlerini ele alıyor. Bir çömlekçi olarak becerilerini kullanan Gates, zaman içinde seramik kültürüyle de iletişim kurar. Sergide, Amerikalı çömlekçi

Peter Voulkos'un çalışmasına saygı olarak üretilen yeni bir seramik form ile Gates'in İstanbul Bienali'ndeki geçici atölyesinde yaptığı nesnelerin bulunduğu bir vitrin de yer almıştır (whitechapelgallery.org). İstanbul Tophane'deki geçici olarak ona tahsis edilen atölyesinde yaptığı çömlekleri, sergi konseptinin içine dâhil edip ayrıca özel bir cam vitrinli stantta 'İstanbul Bienal Seramikleri adlandırmasıyla ayrıca sergilemesi de ilginçtir.

Görsel 22. Gates'in Voulkos'a saygı çömleği. Sağda Peter Voulkos çömleği. Whitechapel Gallery, White Cube ve V&A, Londra (Gibson, 2021b)

Görsel 23. Theaster Gates, 'A Clay Sermon', 2021, Whitechapel Gallery, London; Theo Christelis

Her etkinliğinde ve sergilerinde mutlaka bir katranla kaplanmış çömlek ya da seramik yüzey, enstalasyonunun değişmez objesidir. Yine vazgeçmediği bir diğer obje de köklerine ait bir figür, özellikle de Çömlekçi Dave'nin bir çömleğidir. Gates'in katranlı seramikleri, çatı ustası olan babasına saygı anlamında, Dave'nin çömlekleri de köklerine ve tarihe olan saygının ifadesidir.

Gates, Florida West Palm Beach White Cube'deki Nisan 2022 tarihi itibarıyla 5 Mart – 16 Nisan 2022 tarihleri arasındaki son sergisini ise tamamen katranlı çömleklere ayırmıştır. Artık Karanlık Günler Yok (No More Dark Days) isimli sergi, Gates'in sanatının iki kavramsal mihenk taşı olan katran ve kil malzemeleri aracılığıyla emek, zanaat ve değer keşfini düşündürmektedir. Gates'in yeni serisinde; devam eden çalışmaları, tarihi çatı kaplama tekniklerini ve 'alev' temelli boyama yöntemlerini ('flame' based painting methods) kullanan kompozisyonlara dönüşmektedir. Modernizm ile bir diyalog yaratan Gates'in soyut kompozisyonları, yeni biçimsel olanaklar yaratarak resmin kanonunu tanıdık sınırlarının ötesine taşımaktadır (whitecube.com).

4. Sonuç ve Değerlendirme

İnsanla birlikte var olan, iyi ve güzele varma edimini ortaya çıkaran duyumsallık ve yeteneğin bir arada olduğu kabul edilen sanatın/zanaatın ne olduğu ya da ne olmadığı karmaşasının yarattığı sorunsallığın günümüze kadar devam ettiği bir gerçektir. On sekizinci yüzyılda Baumgarten'in, algıyı yaratan duyumsallık tanımını yaptığı "Theorestische Asthetik" (1750) kitabından sonra yeni bir kavram olarak ortaya çıkan "estetik" kavramı, farklı tartışmalarla sanat betimine dâhil olmuştur. Kitabın temasına göre en basit haliyle duyumsallık, sonrasında sanat felsefesi ve beğeni olma rolünü üstlenen estetik, sanat kavramsallığının tam da merkezine yerleşmiştir.

Temsili sanat kuramı, yeni temsil kuramı, dışavurum kuramı, biçimcilik, yeni-biçimcilik ve estetik sanat kuramlarının hepsi sanatın tümüne yönelik kapsamlı tanımlar getirme çabalarıydı. Ama tek tek

görüldüğünde her biri de yetersiz gibiydi. Sanat denilen nesnelerin çeşitlilikleri, elbette tek bir tanımın altına sığdırılamaz. Ancak bir şeyin sanat olarak sınıflandırılmasının gerekip gerekmediğinin belirlenmesi, ona nasıl tepki verilmesi gerektiğini bulmak için önemlidir. Carroll (2016) bu anlamda, eğer sanatı bir sınıflandırma yolu-yoksa o zaman sanatsal edimlerin çökeceğini ifade eder.

Yıllardır süregelip halen de devam eden bu kavramsal karmaşada Theaster Gates'in sonu yokmuş gibi görünen sanat betimlemelerinde yeri nerede olmalıdır? Gates'in aldığı yüksek nitelikli eğitimleri ve sanat odaklı projelerinin de beslediği sergilerini enstalasyonlarını, performanslarını ve hepsinin temelinde yer alan pişmiş toprak eserleri göz önünde bulundurulduğunda; onun sanatının tanımını yapmak oldukça zordur. Genel bir bakışla değerlendirildiğinde; bir yerde gelenekçidir, sosyal sanatçıdır ya da dışavurumcudur, avangarttır. Sanat adına bunlar gibi daha çok şey sayılabilir. Ona sorulduğunda "ben bir çömlekçiyim" der. Bu tanısızlık aynı zamanda dünyanın önde gelen sanat otoriteleri ve eleştirmenlerce görsel ve yazılı basında, akademik yayınlarda, lisansüstü tezlerde tartışılmıştır. Belki de yarattığı bu kavramsal kargaşa, Gates'in dünya çapında ilgi odağı bir sanatçı olarak kabul edilmesinin önünü açan en önemli faktördür. Küratör ve eleştirmen Nicolas Bourriaud'un (2018), bu tür çalışmaları, "temsil ettikleri, ürettikleri veya yönlendirdikleri insanlar arası ilişkilere" göre değerlendirilmesi gerektiği fikrini tezinde savunan A. May Garza (2015), Gates'in projelerinin aynı zamanda bir "İlişkisel Estetik" biçimi olarak da sınıflandırılabileceğini söyler.

Sanat için karşılıklı eylem, biraradalık, ilişkisellik üzerinden önermede bulunan 1990'ların yeni trendini açıklamaya çalışan eleştirmen Bourriaud'nun yaklaşımları, Theaster Gates'in düşünselliği ile genel olarak örtüşmektedir. Bourriaud'a göre, son yıllarda heykel, enstalasyon, performans, toplumsal etkincilik çoğalmıştır. Farklı bir alan oluşturan bu tür sanatsal etkinliklerin çoğalmasına karşın Gates neden öne çıkmıştır?

Gates'in Dorchester Projeleri ile elde ettiği başarıları daha iyi ayırt etmek ve irdelemek gerekir. Sanat ve yaşam arasındaki sınırı bulanıklaştıran Gates'in Dorchester çalışması, Kaprow'unki gibi, izleyicisini derinden etkilemek ve sosyal değişimi teşvik etmek için performansın ve paylaşılan deneyimin dönüştürücü gücünü kullanır. Onun en önemli özelliklerinden biri, yaşamdan koparılmış malzemeleri estetiği ihmal etmeden yeniden yaşama döndürerek sanatsal alanlar yaratmasıydı. Bu dönüşüme tarihe, zanaata ve köklerine olan saygıyı da katmıştır. Bu bağlamda katranlı seramikleri, çömlekçi çarkını kullanması ve tüm yerleştirmelerinde bunlara özel yer vermesi bu özelliğini de öne çıkarır.

Sanat, doğal ortamı içinde, görünür hale geldiği uzamı hesaba katan bir sanatsal müdahale biçimidir. Sergi mekânının sorumluluğunun sanatçı tarafından bu şekilde yüklenilmesi, geçmişte serginin uzamsal ve mimari koşullarının araştırılması anlamına geliyordu. Doksanlı yılların sanatına egemen olan ikinci olasılık ise, serginin genel içeriğinde kurumsal yapısını, ortaya çıkan ayırt edici sosyo-ekonomik özellikleri ve aktörlerin soruşturulmasını içerir. Nicolas Bourriaud "ilişkisel sanatı", teorik ve pratik başlangıç noktası olarak, yoksunluk bildiren, özerk bir uzamın yerine insan ilişkilerinin bütününü ve toplumsal içeriklerini kabul eden sanatsal pratiklerin bütünü olarak tanımlar. Onun için "ilişkisel estetik" de, sanat yapıtlarını, betimledikleri, ürettikleri ya da kaynaklık ettikleri insanlar arası ilişkilere dayanarak yargılamayı ifade eden bir estetik kuramıdır. Gates'in stratejisinin kökü, sanatçıyı tüm insan sosyal ilişkilerinin dâhil olduğu bir kanal olarak gören Nicolas Bourriaud tarafından tanımlanan toplumcu bir sanat yapma biçimi olan "İlişkisel Estetik'te" yatar. Theaster Gates de bu kapsamda bir sanatçıdır.

Gates, bireysel duyumdan kaynaklı yaratı gücüne mekânları da katar. O sadece galeri, salon gibi tek katlı iç alanlara sığmaz, binaların dış cephelerine hatta sokaklara kadar uzatır sanatsal edimlerini. İç mekânda bile tek salonla ve hatta tek bir katla yetinmez, birden fazla katlı mekânları tercih eder. Dolayısıyla Gates, uzamsal düşünsellikte bir sanatçı kimliğine de sahiptir. Aldığı eğitimler, kuşkusuz kapsadığı bu geniş sanatsal alana etkimiştir. Performanslarında, yerleştirmelerinde, projelerinde ve her türlü sergilerinde multidisipliner bir yaklaşım ortaya koyar. Sanat eleştirmenleri ve küratörler onu daha çok Bourriaud'un ilişkisel sanatı çerçevesinde değerlendirirler. Bu değerlendirmeyi yaparken çok da haksız sayılmazlar. Fütürist ve uzamsal düşünen bir sanatçı olmasına karşın muhafazakâr bir saygıya da sahiptir. Kendini öncelikli olarak çömlekçi olarak addeder ve birçok çömleğini katranla kaplar. Bu onun David Drake (Çömlekçi Dave) üzerinden siyahi köklerine ve çatı yaparken katran kullanan babasına olan saygısını ifade etmektedir. Sanatında ilkel çömlekçilikten Arts and crafta kadar, Marguerite Wildenhain'den Peter Voulkos'a kadar, Bourriaud'a kadar tüm akımların izini üzerinde taşıyan Gates, tüm bunlarla birlikte toplumsal duyarlılıkta özgeci bir sanatçıdır.

Theaster Gates genç sayılacak yaşına karşın, bugün dünyanın en önde gelen basın kuruluşlarında, ünlü sanat yazarlarının söyleşi yapmak için sıraya girdiği, yine uluslararası önemli galerilerde, bienallerde ve sanat merkezlerinde kendisinin verdiği randevularla yer alan, büyük ödüllerin sahibi önemli bir sanat insanıdır.

Kaynakça

About Theaster Gates (2022) https://harris.uchicago.edu/directory/theaster-gates)

Adams, T. (2015, 3 Mayıs) Chicago artist Theaster Gates: 'I'm hoping Swiss bankers will bail out my flooded South Side bank in the name of art'. *The Guardian*. https://www.theguardian.com/artanddesign/2015/may/03/theaster-gates-artist-chicago-dorchester-projects

Bernstein J. & Bernstein J. (2022) Theaster Gates: A clay sermon.

Bourriaud, N. (2018). *İlişkisel estetik*, Çev. S. Özen, Bağlam Yayıncılık.

Britannica, (2022) Dave the potter. In Brittanica. From https://www-britannica-com.translate.goog/biography/Dave-the-Potter

Carroll, N. (2016). *Sanat felsefesi*, Çev. G. Korkmaz Tirkeş, Ütopya Yayınları Sanat Dizisi, Ütopya Yayınevi.

Chow, A.R. (2017, Eylül 19). Theaster Gates Wins $100,000 Nasher Prize for Sculpture. *Newyork Times*. https://www.nytimes.com/search?query=theaster+gates

Clark, G. (2014). History file Dave the potter. *Cfile capsule*. https://cfileonline.org/history-file-dave-potter/

Colapinto, J. (2013). Theaster Gates- "Plate Convergence". https://anecdotage.com/anecdotes/theaster-gates-plate-convergencequot

Financial Times (2021) Theaster Gates, Chicago stüdyosunda © Lyndon october 8 2021, https://www.ft.com/content/61eb59f4-c618-4fad-bd1d-32c1523e8f02

Garza, A. M. (2015). *Setting the stage: teaster Gates through the lens of performance* [Master thesis, Faculty Graduate Division College of Fine Arts Texas Christian University].

Gibson, G. (2021a) The Chicagoan artist curates a complex and thought-provoking ceramics exhibition in East London. Whitechapel Gallery, London, https://thedesignedit.com/theaster-gates-a-clay-sermon/ Theaster Gates: A Clay Sermon.

Gibson, G. (2021b) The Design edit For Collectors And Dreamers, Theaster Gates: A Clay Sermon, Whitechapel Gallery, London. https://thedesignedit-com.translate.goog/theaster-gates-a-clay-sermon/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=op,sc

Gomperez, W (2017). *Sanatçı gibi düşün*, Çev. S. Evren, Yapı Kredi Yayınları.

Harris, T. & Blessing, H. (2015). Courtesy of Rebuild Foundation. https://www.thisiscolossal.com/2015/10/stony-island-arts-bank/

Jakobson, H. P., (2020) The world in the province from the province to the WorldBauhaus Ceramics in an International Context. http://www.bauhausimaginista.org/articles/5295/the-world-in-the-province-from-the-province-tothe-world.

Jobson, C. (2015) Artist theaster gates bought a crumbling Chicago Bank for $1 and turned it ınto a world-class arts center https://www.thisiscolossal.com/2015/10/stony-island-arts-bank/

Kenyetta, O., Lasser, E., Mooney, C. & Prown, J. (2013) Dave the Potter, Outlasting Denial, a case study in curatorial activation around, Presented by The Chipstone Foundation& The Green Gallery Press.

Lindig, O. (1959) Letter to Annegret Janda. *Bauhauskeramik, Sonderdrucke aus Kunstmuseen der Deutschen Demokratischen Republik*, 2, 1959, 105.

Luscombe, B. (2019) Time, 'I Thrive in a Certain Kind of Complexity.' Artist-Musician Theaster Gates on the Transformative Power of Art. https://time.com/5744412/theaster-gates-interview/

Marcks, G. (1981) Letter to Rose Krebs. *The Studio Potter*, 10, 57.

Mc Knight, J. (2015) Chicago Mimarlık Bienali. https://www.dezeen.com/2015/10/03/theaster-gates-transforms-abandoned-chicago-bank-public-arts-centre/

Mohamoud, E. (2015) Art in the Public Sphere A Graduate Seminar at OCAD University. https://artpublicsphere.wordpress.com/2015/07/28/theaster-gates-dorchester-projects

Nasher, N.A. & Haemisegger, D.J. (2016) 2018 Nasher Prize Laureate: Theaster GatesFive Works on View Theaster Gates. *The Steeple.* https://www.nashersculpturecenter.org/art/exhibitions/exhibition/id/623/2018-nasher-prize-laureate-theaster-gates#!/info/exhibition/3196/6223

National Trust, (2022) https://savingplaces.org/stories/marguerite-wildenhain-and-pond-farm-where-art-and-life-blended-seamlessly.

Patti, J. (2020) A Fiction Of Your Creation, https://insidethearts.com/buttsintheseats/2020.10.20/inspired-by-a-fiction-of-your-creation

Pooley, S. (2020) Theaster Gates'in Dorchester Projeleri (2006–), Chicago. https://gagosian.com/news/museum-exhibitions/theaster-gates-chicago-architecture-biennial/

Phaidon, (2015) Theaster Gates: Art, lies and pottery (https://www.phaidon.com/agenda/art/articles/2015/august/27/theaster-gates-art-lies-and-pottery/)

Press Release (2019) Theaster GatesEvery Square Needs a Circle, April 4 - June 29, 2019, https://www.richardgraygallery.com/exhibitions/theaster-gates2

Saccoccia, S. (2018) Etched in clay: the 'poem vessels' of enslaved potter David Drake. *Baystatebanner.* https://www.baystatebanner.com/2020/06/18/etched-in-clay-the-poem-vessels-of-enslaved-potter-david-drake/

Searle, A. (2021) From a cookie jar to couplets and cocaine – Theaster Gates: A Clay Sermon review. *The Guardian.* https://www.theguardian.com/artanddesign/2021/sep/29/theaster-gates-a-clay-sermon-review-whitechapel-v-and-a-white-cube

Schmidt, J. (2020) https://jasonschmidtstudio.com/groups

Smithsonian Institution (2021) Marguerite Wildenhain. https://americanart.si.edu/artist/marguerite-wildenhain-5389

Shinner, L (2004). *Sanatın icadı* (İ. Türkmen, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Thompson, L.B. (2019). Theaster Gates' artwork in perspective: craft, discarded knowledge, and critical memory, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, University of Colorado. ProQuest Dissertations & Thesis Global.

Tripti, J. (2022). David Drake (potter). https://alchetron.com/David-Drake-(potter)

Ünal, S. (2021). Dornburg atölyesinden Tatbiki'ye seramik. *Sanat Dergisi*, (37), 115-139.

V&A (2022) Theaster Gates: Slight Intervention #5. https://www.vam.ac.uk/event/GgXZ8EDk/theaster-gates-slight-intervention

Yalçınkaya, F. (2015). İznik çinileri Ertegün müzikleriyle canlanırsa. *Milliyet Sanat.* http://www.milliyetsanat.com/haberler/plastik-sanatlar/iznik-cinileri-ertegun-muzikleriyle-canlanirsa/5754

Young, G. (2014, Ekim 6). "Theaster Gates, the artist whose latest project is regenerating Chicago". *The Guardian.* https://www.theguardian.com/society/2014/oct/06/theaster-gates-artist-latest-project-is-regenerating-chicago-artes-mundi